

Ragnar Östberg: Tal om hantverk och konst

Talare

Ragnar Östberg
Arkitekt

Omständigheter

Talet finns som en del i Svenska Filminstitutets serie Talarfilmer. Detta tal kan återfinnas på denna länk: <https://www.filmarkivet.se/movies/talarfilm-ragnar-ostberg/>

- 1 I den boken, arkitekts anteckningar, som jag gav ut för åtskilliga år sedan, förekommer ett kapitel om hantverk och konst. Som synes mig, allt jämnt ha sitt särskilda intresse.
- 5 Vi behöver inte tränga lång tillbaka i tiden vad det ser till de gamla grekerna eller till renässansens människor för att tydligt skönja hur hantverk och konst står i en relation till varandra av den mest utgående art.

- Vår tid har en benägenhet att i sitt begrepp rörande dessa två betydelsefulla
- 10 faktorer, avgjort särskilda dem. Det ligger som nämligen som nära att ständigt specialisera, ideligen dela sönder.

- Det har länge setts på dessa två värden som vore de skilda åt, som hörde vinter ihop. Ändå kan man i själva verket lika gärna fråga om mannens förmåga på
- 15 något vis sammanhänger med ungdomens möda. Eller om roten har någonting med blomman att göra. Den ena lever ju i mörkret, långsamt verkande och undangömd. Den andra strålar i ljuset, sjunger i fulla toner och skönjes ju då när den är som bäst för yttervärlden som direkt skapad från ovan. Det har likvisst i mycket samma förhållanden till varandra som arbetet och arbetets resultat.
 - 20 Naturligtvis beroende på den själskraft som funktionerar i arbetet.

- Hantverket som rent hantverk fyller den viktiga uppgiften att genom den nedlagda mödan lätta andras möda till att säga bliva till nytta. Men i den man hantverkaren under denna möda kommer att låta sin själ spela in, hänge sig med
- 25 känsla åt sina händers verk. Glädes åt att själv gå upp i verket, i samma mån förliga just det moment som ledat till konsten och som i alla tider lett därtill.

30 Jag vill inte, då det som här gäller vår tid, påstå att hantverket är konstens rot, så
som det under vissa perioder, särskilt gotiken, kan synas. Men det torde vara skäl
framhålla att hantverkaren, den själfyllda hantverkaren, varig och ännu är ej
minst i det nordiska länderna en av de starkaste ursprungskrafterna till
konstnärligt skapande. En ständigt ledande ström av omedelbara resurser, som
utan teories slagg bär på möjligheter att forma nya uttryck.

35

Vår tid, om må hända 1800-talet gjorde det ändå mer, har på ett intensivt
särskilt teori och praktik. Industrien, tidens alltiallo, representerar ju skarp detta
sakförhållandet. Tänkandet och ena sidan, verkställandet och den andra. Det är
ett under själva verkställandet på saken koncentrerade tänkandet och
40 kännandet, vilket ju är förutsättningar för danandet av konst, lika det som ett
ädel hantverk. Föreligger lika är här. Tanken är redan nedlagd i maskinen och
mannen matar den blott. Det är ett mer dött arbete, då själva roten till arbetet är
bär livets sal och glädje och således egen möjlighet att blomma ut i konst. Den
konst som föres fram av mannen vid arbetet.

45

Den industriella produkten representerar alltid en reproduktion, medan det
överlägsna hantverket, liksom konsten, ger den ursprungliga produkten. Det är
metoderna för mångfaldigandet, vilket blir allt starkare och ymnigare tillämpat i
vår tid.

50

I den mån industriarbetaren tränger undan hantverkaren, skjutas också
möjligheterna till arbetarens inslag i ett konstnärligt resultat undan och härmed
ligger en rik kraftkälla till innehåll och variation obrukad.

55

Det maskinella mångfaldigandet av en videt formad bruksartikel står som en
nödvändighet i nyttans tjänst. Med den förändamålet utbildade typen, ligger
också formen orubbligt fastlåst och mönstret bestämmer ett gott en rund som
såldes alldeles sveper förbi industriarbetarens händer och hår. Hur annorlunda
ligger i möjligheterna för nyansering till för den jämförelsevis självständigt

60

arbetande hantverkaren. Det är som skillnader mellan gjutgotts och
handforman vara. I frågan till nyansering ligger just möjligheterna till ett
personligt inslag, eget omdöme och egen smak. Självmanifestering med ett ord
och härmed livskänslans inslag i verket Roten till konstskapandet. Det naturligt
finns särskilt inom byggnadskonsten, som detta är av en så vital betydelse. Den

65

intelligente arbetarens inverkan på slutresultatet.

Men hur ofta är det vi även i de separata konsterna, målning och skulptur, konstnärerna direkt sprungna ur hantverkarens led? Hur ofta, till exempel, står
70 det i snickaren som en begynnelse till skulptörer? Det som snickrade, som våra svenska skulptörer, både en Christian Eriksson, en älv och en Milles, har börjat och det är som så kallade plankmålare, än få artister börjat sin bana.

I forna tider, under skråväsendet, För oss inga andra konstskolor än
75 tandverksgillena och eleven fick som den träge hjälparbetaren börja som gesäll hos mästarna. Först med 1700-talet och med akademierna kom det tvärsnitt, som i många avseenden skiljde rot från stan. Inom byggnadskonsten är det emellertid hantverkarens inflytande, alltså påtaglig betydelse, är blott materiellt, men själsligt. Att jag ju påstår att verkligt innehållsrik och genomträngande stil,
80 allt jämt i det fullbordade verket, ej kan ernås, utan att hantverkaren levat med i det detaljarbete som anförtrotts honom. Det går väl annat planlägga och formade stora dragen, men icke till detalj, får ett fördjupat innehåll utan att hans såg är med.

85 **Källa**

<div>filmarkivet.se (2024-11-26)</div>

Taggar

1940, 1940-tal, Man

90 **URI**

<https://www.svenskatal.se/tale/ragnar-ostberg-tal-om-hantverk-och-konst>